

Tvåfrontskrig

I kväll firar Historiska föreningen i Helsingfors sitt 100-årsjubileum i Nylands Nations klubblokal. Föreningen återvänder som historikerna brukar säga till källorna, *ad fontes*. Torsdagen den 22 april 1914 möttes nämligen svenskspråkiga historiker i samma byggnad för att grunda föreningen. Två år senare började den publicera en egen journal, *Historisk Tidskrift för Finland*, som alltså utkommer regelbundet.

Kvällens föredragshållare professor Max Engman har i sin forskning ofta berört det ”tvåfrontskrig” som landets svenskspråkiga historiker har fört mot två länge dominerande historieuppfattningar om Finlands historia. Å ena sidan har de kritiserat den fennomanska tolkningen, enligt vilken Finland och det finska språket led och förtrycktes under svenska tiden. Å andra sidan har de kämpat mot det i Sverige utbredda sättet att exkludera Finland från det svenska rikets historia även före rikssprängningen 1809.

Grundandet av Historiska föreningen var ett drag i kampen mot dessa ironiskt nog så samstämmiga tolkningar av våra länders gemensamma historia. I bägge fallen projiceras senare uppkomna politiska gränser och nationella kulturer på en förflutenhet där språkfrågan spelade en helt underordnad roll.

Samtidigt var föreningens uppkomst ett uttryck för den profilhöjning som just då skedde inom den svenska samlingsrörelsen i vårt land. Rörelsen hade uppkommit i kölvattnet av språkstriden, fick vind i seglen efter lantdagsreformen 1906 och drev under 1910-talet aktivt på en språklig delning av landets föreningsväsende och av civilsamhället i allmänhet. Det var ingen slump att begreppet ”finlandssvensk” myntades av nyländska studenter två år innan Historiska föreningen grundades.

Tvåfrontskrig är som bekant inget att rekommendera. Men under de senaste årtiondena har det skett betydande avancemang på båda fronterna. Vårvintern 2013 visade finska YLE tevedokumentären *Finland är svenskt*, i vilken tongivande finskspråkiga historiker samstämmigt framhävde det svenska kulturarvets grundläggande betydelse för Finland. Parallellt med detta har ett antal kända rikssvenska historiker och journalister klart och tydligt lyft fram våra länders gemensamma historia och positiva samverkan även efter 1809.

Det finns dock inga garantier för att dessa landvinningar blir bestående. Problemet är inte äktfinska webbskriverier eller rikssvenska virrhjärnor. Dessa har ju inget att göra med en seriös historiedebatt. De är snarast bevis på att vi lever i fria och egalitära samhällen där vem som helst får skriva precis vad den vill om det förflutna.

Problemet är snarast att de försvagade språkkunskaperna bland våra länders yrkeshistoriker, som gör att de omedvetet återfaller till gamla synsätt och tolkar vårt gemensamma förflutna som två separata och framför allt enspråkiga historier. Historiska föreningens ursprungliga uppdrag är således långt ifrån slutfört.

Henrik Meinander, HBL 22.4.2014